

SAN 102 Kritická interpretace náboženství (předběžná verze)

FSS MU, JS 2006

Jakub Grygar

Anotace kursu

Jednosemestrální kurs představí vybraná témata antropologického přístupu k náboženství. Kurs nebude přehledem jednotlivých náboženství, v centru jeho pozornosti spíše stojí klasická témata antropologického studia náboženství (sakrální – profánní, mýtus a rituál, magie a čarodějnictví) a zkoumání způsobů, jakými jsou tato témata konstruována (včetně samotné kategorie náboženství). Volnou součástí kursu je samostatný „filmový klub“.

Přestože jde o přednášku, ne o seminář, předpokládá se, že studenti se budou průběžně seznamovat s doprovodnou literaturou. Podmínkou úspěšného absolvování kursu je aktivní účast na výuce doložená studiem textů označených jako „předpokládaná četba“, znalost alespoň dvou titulů označených jako základní literatura a schopnost poučené argumentace dílčích témat. Kurs je ukončen diskusí seminární práce v rozsahu 2.000 - 2.500 slov (cca 8 - 10 stran) sepsané na předem dohodnuté téma.

Seminární práci pošlete na adresu grygar@fss.muni.cz, soubor pošlete ve formátu „rtf.“ pod názvem „**kin_esej_příjmení_jméno**“. Na začátku eseje uveďte téma, které rozebíráte, vaše jméno a příjmení, emailovou adresu, ročník studia a kombinaci studovaných oborů. Ve výjimečných případech mi vytištěnou esej můžete doručit vytištěnou v mých konzultačních hodinách (čtvrtek 16.00– 17.30, kancelář 3.48).

Poslední termín pro odeslání esejí je **pátek 9. června 2006 do 18.00 hod.**

Seznam témat navržených ke zpracování

- Teorie náboženství: srovnání dvou vybraných teorií
- Náboženství a sekulární ideologie
- Náboženství a kulturní změna
- Náboženství a nacionalismus
- Mezináboženský dialog
- Kosmologie Západu
- Mytický a vědecký výklad světa
- Koncept primitivního náboženství
- Náboženství a materiální kultura
- Náboženství a věda

Základní literatura

Bowie, Fiona. 2000. *The Anthropology of Religion. An Introduction*, Oxford: Blackwell.

Lužný, Dušan. 1999. *Náboženství a moderní společnost. Sociologické teorie modernizace a sekularizace*. Brno: Masarykova univerzita.

Paden, William E. 2002. *Bádání o posvátnu. Náboženství ve spektru interpretací*. Brno: Masarykova univerzita.

Rozvrh kursu

Týden 1 (23. únor) výuka odpadá

Týden 2 (2. březen)

Konstrukce náboženství jako antropologické kategorie, koloniální dědictví

předpokládaná četba:

Asad, Talal. 1983. Anthropological conceptions of religion: reflection on Geertz.

Geertz, Clifford. 2000. Náboženství jako kulturní systém. In: *Interpretace kultur. Vybrané eseje*. Praha: Slon. Str. 103-145.

Stipe, Claude E. 1999. Anthropologists versus missionaries. In Morton Klass a Maxine Weisgrau, eds., *Across the Boundaries of Belief. A contemporary Anthropology of Religion*. Boulder: Westview Press. Str. 11-21.

doporučená četba:

Asad, Talal. 2002. The Construction of Religion as an Anthropological Category, in Lambek, Michael, ed. *A Reader in the Anthropology of Religion*. Oxford, Mass: Balckwell. Str. 114-132.

Bensa, Alban. 2002. Každému svého Bambaru. *Cargo* 2002/1,2: 6 - 36.

Evans-Pritchard, Evans Edward. 1965. *Theories of Primitive Religion*. Oxford: Clarendon Press.

Firth, Raymond. 1992. *Religion. A Humanist Interpretation*, Cambridge, Cambridge University Press.

Needham, Rodney. 1972. *Belief, Language and Experience*. Oxford: Basil Blackwell.

Shapiro, Judith. 1987. The Christianization of Tupi-Guarani Cosmology. *American Ethnologist*, 14(1):126-139.

Todorov, Tzvetan. 1996. *Dobytí Ameriky*. Praha: Mladá Fronta.

Kan, Sergei. 1991. Modern-Day Tlingit Elders look at the Past. *Ethnohistory* 38(4):363-387

BIO: Marné Tázání Nebes – barokní činérie (<http://www.archatheatre.cz/main.php?s1=editor&id=85>)

Týden 3 (9. březen)

Mýtus, kosmologie I.

předpokládaná četba

Sahlins, Marshall. 1996. The Sadness of Sweetness: the Native Anthropology of Western Cosmology. *Current Anthropology*, 37 (3): 395-428.

doporučená četba

Eliade, Mircea. 1993. *Mýtus o věčném návratu. Archetypy a opakování*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku.

Eliade, Mircea. 1994. *Posvátné a profánní*. Praha: Česká křesťanská akademie.

Malinowski, Bronislaw. 1926. *Myth in primitive psychology*.

Týden 4 (16. březen)

Mýtus, kosmologie II.

předpokládaná četba

Claude Lévi-Strauss, Claude. 2000 [1973]. Mýtus o Asdivalovi. *Štrukturálna antropológia II.*,

Bratislava: Kalligram. Str. 157-210.

doporučená četba

Kanovský, Martin. Štruktúra mýtov: štrukturálna antropológia Clauda Lévi-Straussa, Praha: Cargo Publishers.

Lévi-Strauss, Claude. 1993. *Mýtus a význam*. Bratislava: Archa.

Týden 5 (23. březen)

Rituál I.

doporučená četba

Elliston, Deborah A. 1995. Ritualized Homosexuality in Melanesia and Beyond. *American Ethnologist*, 22 (4): 848-867. – v readeru na ISu jde o kopii z Morton Klass a Maxine Weisgrau, eds., *Across the Boundaries of Belief. A contemporary Anthropology of Religion*. Boulder: Westview Press. Str. 133 – 158.

Týden 6 (30. březen)

Rituál II.

předpokládaná četba

Turner, Victor. 2004 [1967]. Roviny klasifikace v rituálu života a smrti. *Průběh rituálu*. Brno: Computer Press. Str. 15 – 50.

doporučená četba

Smith, Jonathan Z. 1992. *To Take Place. Toward Theory in Ritual*. The University of Chicago Press: Chicago.

Turner, Victor. 1986. *The Anthropology of Performance*.

Graham, St John. 2001. Alternative Cultural Heterotopia and the Liminoid Body: Beyond Turner at ConFest - analysing Victor Turner's alternative lifestyles research. *The Australian Journal for Anthropology*, April 2001. http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m2472/is_1_12/ai_72299821 (navštíveno 11. 12. 2005)

Bio: Molaadé (http://www.febiofest.cz/detail_filmu.php?filmid=2005148)

Týden 7 (6. duben)

Čtecí týden – přednáška se nekoná

Týden 8 (13. duben)

Šamanismus, psychedelické zkušenosti

předpokádaná četba

Castaneda, Carlos. 1992 [1968]. *Učení dona Juana*. Praha: Reflex. Str. 120 – 162.

doporučená četba

Halifax, Joan. 1979. *Shamanic Voices: A Survey of Visionary Narratives*. London: Penguin.

Vitebsky, Piers. 1995. *The Shaman: Voyages of the Soul, Trance, Extasy and Healing from Siberia to the Arctic*.

Hultkrantz, Ake. 1992. *Shamanic Healing and Ritual Drama: Health and Medicine in Native North American Religious Traditions*, 1992

Harner, Michael. 1980. *The Way of Shaman*.

Bio: „Medvědí hlava“

Týden 9 (20. duben)

Od antropologie náboženství k antropologii (náboženského) ztělesňování

(přednáška Jaroslava Klepala)

doporučená četba

Latour, Bruno. 2002. How to talk about the body. The normative dimension of science studies

<http://www.ensmp.fr/~latour/articles/article/077.html>

Týden 10 (27. duben)

Změny a kontinuity: tradice, akulturace

Požadovaná četba:

Sahlins, Marshall. 2004 [1981]. *Historical Metaphors and Mythical Realities. Structure in the Early History of the Sandwich Islands Kingdom*. Michigan: The University of Michigan Press. Str. 33 – 66.

BIO: Misie

Týden 11 (4. květen)

Náboženské poutě

Požadovaná četba:

Eade, John. 2000. Order and power at Lourdes. Lay helpers and the organization of pilgrimage shrine. In J. Eade. - M.J. Sallnow. eds, *Contesting the Sacred*. Str. 51-76.

Doporučená četba:

Badone, Ellen/ Roseman, Sharon, S. eds. 2004. *Intersecting Journeys: The Anthropology of Pilgrimage and Tourism*. Champaign, IL: University of Illinois Press.

Graburn, Nelson H. H. Tourism: The Sacred Journey. in Johnetta B. Cole (ed.) *Anthropology for the Nineties. Introductory Readings*. New York: The Free Press. Str. 448 – 462.

Týden 12 (11. květen)

Modernita a sekularizace, politická náboženství

Požadovaná četba:

Bellah, Robert N. 1991. Civil religion in American life. In *Beyond Belief. Essays on Religion in a Post - Traditional World*, University of California Press, 1991.

Doporučená četba:

Berger, Peter L.: *The Social Reality of Religion*, London, Faber and Faber 1969 (též jako *The Sacred Canopy*, 1967)

Maier, Hans. 1999. Politická náboženství. Totalitní režimy a křesťanství. Brno: CDK.

Kepel, Gilles. 1996 [1991]. *Boží pomsta .Křesťané, židé a muslimové znovu dobývají svět*. Brno: Atlantis.

BIO: Bohové srpu a kladiva (http://www.oneworld.cz/ow/cz/film_archive_detail.php?id=2730)

Týden 13 (18. květen)

Náboženství v teorii sítí aktérů

doporučená četba

Latour, Bruno. 1998. How to be iconophilic in art, science and religion

(<http://www.ensmp.fr/~latour/articles/1996.html>)

Latour, Bruno. 2002. Another take on the science and religion debate

Týden 14 (25. květen)

Diaspory: náboženství v globalizovaném světě

(přednáška Barbory Spalové)